

İnsanda "cüz'i kudret" yok mu? Eğer var denilse, o zaman "Sizi ve yaptıklarınızı yaratan Allah'tır." ulvi beyanına zıt olmuyor mu; -haşa- yaratmada ortaklık gibi bir vaziyet ortaya çıkmış olmaz mı o zaman?

İnsanda cüz-i kudret yoktur. Bu yüzden insan iradesi ile seçer, Allah da insanın bu seçimini bir âdetullah olarak kudreti ile yaratır. Yani kul kendi fiilinin seçicisidir, ama yaratıcısı değildir; Ehl-i sünnetin görüşü bu şekildedir.

Mutezile ise, "*Kul kendi fiilini hem seçer hem de yaratır.*" diyerek, "**Sizi ve yaptıklarınızı yaratan Allah'tır.**" (*Sâffât, 37/96*) ulvi beyanına zıt hareket eder ve haktan da sapar.

İnsandaki cüz-i kudret olayı farazi bir sahiplenme duygusudur. Çünkü enaniyet dediğimiz bu duygu olmadan, insan Allah'ın sonsuz sıfatlarını anlamakta ve kavramakta zorluk çeker.

Yani bizdeki benlik hissi hakiki değil nispi ve itibaridir. Bu sebeple Allah ile mukayese edilmesi hakikat noktasında değil itibari ve nispi bir noktadadır. Bizim diye sahiplendiğimiz cüz-i kudret, ilim, mülk gibi şeyler haddizatında Allah'ındır. Biz sadece kıyas yapabilmek için mecazi bir şekilde bizim diye hissediyoruz. Bu noktadan Allah'ın ne hakikat noktasında ne de itibari noktada bir benzeri ve zıddı yoktur.

İnsandaki görme, işitme, hissetme, kuvvet gibi şeyler hakikidir, ama Allah'ın isim ve sıfatlarının birer işleri birer tecellileridir. Bizim bunları farazi ve hayali bir surette sahiplenmemiz ise, Allah'ın sonsuz sıfatlarını kıyas ile idrak etmek içindir. Yoksa insan bu cüzi hakiki fiiller noktasından da tam bir teslimiyet ve cebir içindedir. Yani bunlara hakiki anlamda sahip ve malik değildir. İnsanın buradaki tek sorumluluğu Allah'ın sonsuz sıfatlarını kavramak için farazi bir temellük yapmasıdır. Şayet bu temellük yani sahiplenme felsefenin tesiri ile hakiki bir surete dönerse, yani kul kendini gerçek malik saymaya başlarsa, işte mesuliyet orada başlar. İnsan ince bir çizginin üstünde sağa kayarsa hakka gider sola kayarsa batıla sapar.

İnsan felsefeden aldığı var olma dersi ile farazi ve hayali olan benlik hissine vücut rengi verirse firavun olmaya kadar giderken, aynı farazi ve hayali benliğini Allah'ın isim ve sıfatlarını anlamada kullanırsa, bu kez de salih ve aziz bir kul olur. İnsandaki iman ve hidayet artıkça, **ene** denilen sahiplenme duygusu inceler, altında Allah'ın isim ve sıfatları tebarüz etmeye başlar.

Aynı ene küfür ya da gafletten gelen ülfet perdesi ile kalınlaşırsa, altında hakiki anlamda iş gören ve işleyen isimler görünmemeye başlar ve insan kendi kendinin

sahibi olduğunu zannetmeye başlar ve en sonunda da mstakil bir ilah olduğu vehmine kapılır.

Nasıl afaki alem olan kainattaki tabiata materyalistler ilah diyorlarsa, aynı şekilde enfsi alem olan eneye de materyalistler aynı şekilde ilah diyorlar. Yani tabiat onların nazarında makro ilah iken, insandaki ene de mikro ilah oluyor. **"Tabiatı kltsen ene olur, eneyi byltsen tabiat olur."** ifadesi bu izahın zeti niteliğindedir.